כתיבי אפי' בר בריה ירית ליה לאב ואיכא סיבת נחלה משכבא דאמא לשבטא דאב והבן שייך בתר דאב לחודיה. תריץ הכי דלא מזהר קרא דכי תסוב אלא בשעת נישואין מזהיר דמנסבין נישואין מזהיר דמנסבין לה כי היכי דלא תסוב אבל מן הבן והיורשין לא מזהיר הואיל דנישאת למשפחת אביה. ומקשי רב ייומר אי הכי כדמוקמת לה האי דכתב בקרא לאחד ממשפחת אביה מטה אביה ואמה ואמר מיבעי ליה ומשני אע"ג דלא כתב בקרא ממשפחת מטה אביה ואמה משמע הכי דכי האי גוונא קיימי נכסים כדקיימי קיימי וגלי רחמנא ממשפחת מטה אביה והוא הדין למשפחת אמה דאי כתב רחמנא לאחד ממשפחת מטה אביה ואמה הוה אמינא אפי' איפכא דאבא של בעל ממשפחת אמה של בת ואמו של בעל ממשפחת אביה של בת דהשתא מתעקרא נחלה משום דבעל שייך אחר אביו קמ"ל דאיפכא לא אלא אביו משבט אביה ואמו משבט אמה כי היכי דמתוקמי קראי שפיר: תנא בסבת הבן. ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה למטה בסיבת הבן הכתוב מדבר כו'. ובהאי לישנא איכא למשמע בין בסיבת הבן בין בסיבת הבעל אבל באידך לישנא ליכא למשמע מינה כי אם בסיבת הבעל לאחד

כי מינסבא לשבטא דאבוה מתעקרא נחלת האיש משבטא דאימא לשבטא דאבא כיון דלא אמר שכבר הוסבה ומשני דמנסבינן לה וכו' ועל פ"ה יש לתמוה שאין זה שיטת גמרא דרב פפא אקשי לאביי דבריתא ואביי לא מהדר מידי ועושה בעיא שלו בלשון קושיא ועוד דמסיק אביי שכבר הוסבה לא אמרינן ולפירושו הוה ליה למימר ולדמא דהא מספקא ליה ואין בספרים ולדמא ועוד דבכל הספרים גרסינן אמר ליה אביי דמשמע דאקושיא דאקשי ליה רב פפא מהדר לשנוי: **ה"ג** ר"ת תניא בסיבת הבעל לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה למטה (ג) (אחר) הרי בסיבת הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בסיבת הבעל או אינו בסיבת הבעל כשהוא אומר הרי בסיבת הבעל לבני ישראל ממטה אל מטה בסבת הבן הכתוב מדבר אתה אומר בסבת הבן או אינו אלא בסבת הבעל כשהוא אומר ולא תסוב נחלה ממטה אל מטה בסבת הבן הכתוב מדבר אתה אומר בסבת הבן הכתוב מדבר אתה אומר בסבת הבן או אינו אלא בסבת הבעל כשהוא אומר ולא תסוב נחלה לבני ישראל

תניא אידך לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בסיבת הבעל או אינו אלא בסיבת הבן כשהוא אומר לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה הרי סיבת הבן אמור הא מה אני מקיים ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר.

תניא אידך [1]ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בסיבת הבעל או אינו אלא בסיבת הבן כשהוא אומר [2]ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה הרי הסיבת הבן אמור הא מה אני מקיים ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר דכולי עלמא מיהת ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר מאי משמע [6]סימן אמר רבה בר רב שילא אמר קרא איש תרוייהו איש כתיב בהו אלא אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא [1]ודבקו תרוייהו ידבקו כתיב בהו אלא אמר רבא אמר קרא ידבקו מטות רב אשי אמר אמר קרא ממטה למטה אחר ובן לאו אחר הוא א"ר אבהו אמר ר' יוחנן אמר רבי ינאי אמר רבי ומטו בה משמיה דרבי יהושע בן קרחה מנין [3]לבעל [4]שאינו נוטל בראוי כבמוחזק שנאמר [3]ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושלש ערים בארץ הגלעד מנין ליאיר שלא היה לו לשגוב אלא מלמד שנשא שגוב אשה ומתה בחיי מורישיה ומתו מורישיה וירשה יאיר ואומר [4]ואלעזר בן אהרן מת ויקברו וגו' מנין לפנחס שלא היה לו לאלעזר מלמד שנשא אלעזר אשה ומתה בחיי מורישיה ומתו מורישיה וירשה פנחס ומאי ואומר וכי תימא יאיר דהוה נסיב איתתא ומתה [6] וירתה תלמוד לומר ואלעזר בן אהרן מת וכי תימא דנפלה ליה בשדה חרמים אמר קרא בנו נחלה הראויה לו וירשה בנו: ובני אחות: [3]תנא בני אחות ולא בנות אחות למאי תרוייהו נמי ידבקו כתיב בהו. פעמים שלא היו בקיאין בפסוקים וכן מלינו בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק דף יח.) מפני מה לא נאמר בדברות הראשונות טוב כו' ח"ל עד שאתה שואלני כו' שאיני יודע אם נאמר בהן טוב לו ולא כלך אצל ר' תנחום כו' ומיהו הכא תימה דמדלקשי ליה תרוייהו אים כתיב בהו משמע דידע פסוקים ולא היה לו לתרץ אמר קרא ידבקו כיון דתרוייהו נמי ידבקו וכקונטרס פי' יפה וקמא נמי ידע דתרוייהו אים כתיב בהו ואתא לשנויי הא דקא בעי מאי משמע דשפיר משמעי תרוייהו דאיירי בסיבת הבעל מדכתב בהו אים אלא דמוקי תנא אים דקרא קמא לדרשא אחרינא והוא דקאמר אמר קרא ידבקו לא משמע ליה מאים מידי דדרים מידבקו וידבקו דקרא קמא דרים לדרשא אחרינא: **ומטו** בה משמיה דרבי יהושע בן קרחה. אומר ר"י דקרחה הוא רבי עקיבא שהיה קרח כדאיתא בפרק בתרא דבכורות (דף נח. ופס ד"ה חוץ) דקאמר בן עזאי כל חכמי ישראל דומין לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה והיה לו בן שמו יהושע כדאמרינן בשבועות (דף ו.) א"ל רבי יהושע בנו של רבי עקיבא לר"ע ואין נראה לרבינו תם דנהי דבן עזאי הוא דקאמר ליה הכי בלשון בדיחותא חס ושלום שהיה להעלות לו שם על שום קרחות דגנאי הוא כמו עלה קרח (מלכים ב ב) ובפרק שואל (שבת דף קנב.) דאמר ליה ההוא גוזאה לרבי יהושע מהכא לקרחינאה כמה הוי כו' שהיה מגנה אותו על שהיה קרח ועוד דאמרינן בפרק בתרא דמגילה (דף כח.) שאל רבי את רבי יהושע בן קרחה במה האלכת ימים כו' א"ל רבי ברכני א"ל יהי רצון שתגיע לחלי שנותי ולי קרחה הוא ר' עקיבא הלא לא נשא את כלבא שבוע עד שקבל עליו ללמוד ואז היה כבר בן ארבעים שנה כדתניא (ספרי פ' הבכרה) ארבעים שנה עסק בפרקמטיא וארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד וכל ימיו ק"כ שנה ואפילו נולד ר' יהושע בנו מיד כשנשאה אכתי לא היה כי אם בן פ' כשנולד רבי דאמר בפרק בתרא דקידושין (דף עב:) עד שלא מת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש ופחות ממאה וארבעים לא היה ר' יהושע כשבירך את רבי דבפחות משבעים לא היה מברכו וכבר היה רבי בן שמים שנה ומה ברכה היא זו לברכו בעשר שנים ועוד דשבירה שלא נולד עד שחזר ר' עקיבא מבי רב אחר כ"ד שנה ח"כ כשהיה ר' יהושע בן ק' וארבעים כבר היה רבי בן פ"ד שהוא יותר מחצי ימיו ועוד שפי' רבינו נסים במגלת סתרים שמלא בבראשית רבה דחזן מן הקרח היה רבי אלעזר בן עזריה אלא אומר ר"ת דקרחה הוא שם אדם כמו קרח[ד]: **מתה** בחיי מורישה (ג) וירשה יאיר. ופ"ת דבן יורם בראוי נכסי אמו ובעל אינו יורש מגלן דבעל קודם לבן וי"ל כיון שהבעל אינו יורש מחמת קורבה אלא מחמת שאירות שהן משובין כבשר אחד אם כן כמו שהוא קודם לשאר קרובים כך הוא קודם לבן דמאי לי האי ומאי לי האי: וירש

מדבר. ומשמעות דורשין איכא ביניייהו תנא דברייתא קמייתא פשיטא ליה דקרא בתרא דהיינו ממטה למטה אחר בסיבת הבעל מיירי כדמפרש לקמיה מדכתיב ביה אחר והלכך מוקי לקמא בסיבת הבן דתרי קראי בסיבת הבעל למה לי וסבירא ליה להאי תנא כדאמרינן בעלמא (פסחים כד.) דכל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי ותנא בתרא לא סבירא ליה הך דרשא דאחר דלקמן ומוקי מסברא לקרא קמא בסיבת הבן דקריב ליה טפי מבעל ומתוך כך אייתר ליה קרא תנייא לסיבת הבעל. כן נראה בעיני ועיקר: **דכולי עלמא מיהת.** אפילו תנא דברייתא קמייתא סבירא ליה דהאי ממטה למטה אחר בסיבת הבעל מיירי: **מאי משמע.** לתנא קמא קבעי ליה דבשלמא לברייתא בתרייתא קרא קמא סבירא ליה בסיבת הבן משום דקרוב לאמו טפי מבעל אייתר ממטה למטה אחר לסיבת הבעל ולאו ממשמעותא מוקי ליה הכי אלא מייתורא אלא לת"ק דאמר דהאי ממטה למטה אחר פשיטא ליה דבסיבת הבעל מיירי ואיהו מגלי אחידך קרא דבסיבת הבן מיירי ממאי משמע ליה סיבת הבעל: **אמר קרא אים.** דמשמע בעל כמו אים נעמי (רות ג) כלומר בסיבת הבעל קפיד קרא. פיפא דהאי קרא דממטה למטה אחר כי אים בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל כלומר הבעל בנחלתו ידבק ולא בנחלת שבט אחר: **תרוייהו נמי אים כתיב בהו.** דכתיב בקרא קמא ממטה אל מטה כי אים בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני ישראל ואי אים משמע ליה סיבת הבעל ומיהו גם המתרץ היה יודע דבהאי קרא אים כתיב דזיל קרי בי רב הוא ואמאי דבעינן לעיל ממאי משמע דהאי קרא ממטה למטה אחר בסיבת הבעל מיירי אתא איהו למימר דשפיר משמע דבסיבת הבעל מיירי דהא כתיב ביה אים ותמה על עצמך למה גם הראשון אינו מדבר בסיבת הבעל כיון דכתיב ביה אים אלא ממוך שמיותר מוקי ליה בסיבת הבן והוא אים דקרא קמא לדרשא בעלמא אתא וגם המקשה משיב תרוייהו נמי אים כתיב בהו ומה ראיה שיהא אחרון דוקא וקמא לדרשא אדרבה קמא לגופיה לסיבת הבעל ובתרא לדרשא ואכתי מאי משמע דבתרא בסיבת הבעל: **ידבקו.** אין לשון דבק אלא בין אים לאשה כדכתיב ודבק באשתו (בראשית ב) דכיון דמפורש כל כך דכתיב ביה לשון דביקה ודאי בסיבת בעל מיירי ומהכא הוא דהוה פשיטא ליה לתנא ואע"ג דבקרא קמא נמי ידבקו כתיב מיהו לדרשא בעלמא: **מטות.** משמע בעל דדביקת מטות על ידי בעל הוא: **תרוייהו נמי מטות כתיב בהו** לא גרס: **רב אשי אמר.** הכי משמע קרא לא תסוב נחלה ממטה האשה למטה אחר שיירשנה בעלה אם תנשא לו שהוא אחר לגבה אבל אם נוסבת הנחלה על ידי בנה שיורשה אינו אחר ממש לגבה דיורש הוא: **בראוי.** כגון שמתה אשתו ואח"כ מת אביה דנחלה זו ראויה לה אילו היתה קיימת מנין שלא יירש אלא קרוביה מצד האב או בנה יירשנה שהבן יורש את זקנו דכתיב [במדבר כז] ואם אין לו בת עיין עליה שבן הבת יורש אביה: **כבמוחזק.** ירושה שהיא מוחזקת כבר קודם מיתתה כגון שמת אביה ואחר כך מתה היא ומנין שלא יירש דסד"א כיון דבעל קודם לבנה לירשה וה"נ כשמתה ואחר כך נפלה לה ירושה יקדים האב לבנו דק"ו הוא כיון דבמקום בן הוא קודם ליטול בראוי במוחזק בראוי נמי הוא יורש ק"ו מבן שיורש בראוי: **וירשה יאיר.** ולא שגוב אביו לפי שאין הבעל נוטל בראוי דאילו היה נוטל בראוי הוא היה יורשה ולא יאיר בנה שהאב קודם לבנו בירושת אשתו: **נחלה הראויה לו וירשה בנו.** מאשר ניתן לו בהר אפרים [יהושע כד] קשיא דמשמע שבאו לדין אלעזר ופנחס על עסק ירושה זו לפי שהיתה ראויה לאלעזר ונתנה בנית דין לפנחס בנו לפי שאין הבעל נוטל בראוי. ורבינו חננאל פירש דדייקינן מדכתיב בהאי קרא בנו וכי אילו כתב בנעבעת פנחס ולא אמר בנו הלא ידוע שפנחס בן אלעזר הוא ומפני מה כתב בנו ללמד כי זו הגבעה היתה ראויה לאלעזר וירשה פנחס בנו דבנו מיעוט משמע בנו ולא הוא מכלל שהיתה ראויה לאלעזר והלכך איכא למימר דנפלה ליה משדה חרמים שחלק פנחס לא היה ראוי לאלעזר כן כתוב בפירושי רבינו חננאל: **ובני אחות.** יורשין אחי אמן: **תנא בני אחות ולא בנות אחות.** וכדמפרשינן לקמיה: למאי

דמפרשי בני אחיות הכי בני אחיות נוחלין ממון אחי אמן משום דאשה יורשת אחיה ואין אחי האם יורש את בן אחותו דכשם שהאם אינה יורשת את בנה כך אין אחיה

מסורת הש"ס

א) י"ל שהוא שם אמורא, ב) [לקמן קכה: ב"ק מב:], ג) [לקמן קטו.], ד) [וע' תוס' שבת קנ ע"א ד"ה וריב"ק ותוס' כתובות נח ע"א ד"ה מון ותוס' פסחים קיב. ד"ה לוה],

תורה אור השלם

1 ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר בני איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל: במדבר לו ט
2 ולא תסב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה כי איש בנחלת מטה אבתיו ידבקו בני ישראל: במדבר לו ז
3 ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושלש ערים בארץ הגלעד:
דברי הימים א ב כב
4 ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אתו בגבעת פינחס בנו אשר נתן לו בהר אפרים: יהושע כד לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומתה וירשה מלמוד לומר: (ב) תוס' ד"ה מתה בחיי מורישיה ומתו מורישיה וירשה יאיר וא"ת כיון דבן יורש כראוי בנכסי:

מוסף רש"י

לבעל שאינו נוטל בראוי כבמוחזק. אין הבעל יורש את אשתו כראוי לגא לאחר מיתתה, כגמוחזק לה בידיה (ב"ק מב:).

עין משפט נר מצוה

מז א מי' פ"ח מהל' נחלות הלכה יא סמג עשין לו טוש"ע אה"ע סי' ל סעיף א:
מז ב מי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רעו סעיף א:

רבינו גרשום

וה"ג לה לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה בסיבת הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בסיבת הבעל או אינו אלא בסיבת הבן כשהוא אומר לא תסוב ממטה למטה אחר הוי אומר בסיבת הבעל הכתוב מדבר. דילפינן סתום ממפורש וליכא למשמע מהכא כי אם בסיבת הבעל: דכולי עלמא מיהת. בין תנא קמא בין תנא בתרא: ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר כו': אמר קרא איש. איש כתיב ביה דכתיב איש בנחלתו ידבקו וגו' ואיש היינו סיבת הבעל. ומקשינן תרוייהו נמי איש כתיב בהו דהכי נמי כתיב באידך לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה כי איש בנחלת אבותיו: ידבקו דכתיב. דמשמע בסיבת הבעל דבק באשתו: אמר קרא ידבקו מטות. דמשמע הסיבת הבעל וכדאמר לעיל וכל בת יורשת נחלה ממטות וגו' ודביקת מטות על ידי בעל הוא: ובן לאו אחר הוא. דשייך בתר האם: מנין לבעל שאין יורש את אשתו מה שראוי לבוא לידה. כגון ירושת אביה אם אין לו בן ומתה בחיי האב ואחר כך מת אביה שאינו יורש ירושה זו אלא מה שמחזיק בידיה בחייה הוא יורשה: ומתה בחיי מורישה. היינו חמיו וחמותו של שגוב ואח"כ מתו הן ועכשיו ראוי היה לו לשגוב אילו מת חמיו ואחר [והיתה] מתה אשתו היה מוחזק בהן שגוב לפי שבאו לו מאשתו ועכשיו שמתה אשתו ואחר מתו הן להכי חזורת הירושה לבן אשת שגוב והיינו יאיר בנו והכי נמי דתפרש אידך דפנחס: מאי דאומר. הואיל דשמעינן מיאיר דאין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק אמאי איצטריך קרא דפנחס להכי אצטריך דכי תימא מעשה דיאיר לא הוה כדאמרי' אלא הכי הוה שיאיר נשא אשה שהיו לה ל"ג ערים ומתה וירשה בעלה יאיר ומהכא ליכא למשמע דאין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק ת"ש מפנחס וכי תימא פנחס נמי ירש את אשתו וא"כ תרי קראי לחד מלתא למה לי אלא ודאי פנחס ירש את אמו משום דאין הבעל נוטל בראוי וכי תימא מפנחס לא שמעינן דההיא גבעה משדה חרמים נפלה לו כדאמרי' לעיל ת"ש מלישנא דקרא דכתיב אשר נתן לו להכי כתב אשר נתן לו דב"ד נטלה מאלעזר ונתנוה לפנחס בנו משום דאין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק כדאמרינן: **ש"ס** ובני אחיות נוטלין כל אחד ממון אחות אמו אם אין לה לא בן ולא בת. ולא מנחילין ממון לאחות אמן משום דבאין מכח אמן דכשם דאמן יורשת אחותה בשאין לה בנים כך בניה יורשין ממון אחות אמן אם אין אמן קיימת בשעת מיתת אחותה אבל אם מתו בניה של זו אין אחיות אמן יורשות אותן הואיל דאין האם עצמה יורשת את בניה כך אחות האם אין יורשת את אחותה. ואית

וירש אותה מקיש בו'. תע"ג דאיצטריך לכדאמר לעיל הכא לא דריש אלא מוי"ו כדפירש בקונטרס: **מקיש** ירושה שניה **לראשונה.** פי' בקונטרס לראשונה בן וכת דהן ירושה כתב בירושה בריש"ל ומה בהכא בן קודם לבת אף בשניה דהיינו אחין קודמין לאחות לירש בנכסי האח ואין נראה לר"י דמשמעו הכי דא"כ מירושה שניה לא שמעינן דבני אחות קודמין לבנות אחות אלא לר"י דירושה שניה היינו בן הבן ובת הבן בן הבת ובת הבת דהיקשא קאי אכל הנך דכתיבי בקרא והכך דרשינן להו לקמן (דף קטו.) מאין לו עיין עליו ומה שפירש נמי בקונטרס דאחות האב קודמין לבני אחי האב (ג) אגב חורפיה לא עיין בה דהא תנן (שם) כל הקודם לנחלה יוצאי יריכו קודמין: **אורעה כל הפרשה כולה להיות דין.** פי' בקונטרס לענין זה שצריך שלשה לחלוקת נחלה כמו בדין וקשה לפירושו דא"כ אמאי מייתי דרב יהודה והא רב יהודה לא איירי בחלוקה אלא מיירי בדבר שצריך בו דין גמור ועוד דהוה ליה למימר חלוקת נחלות קא אמרת לא דין נחלות אלא מפר"י אורעה כל הפרשה כולה להיות דין לענין שעל כרחם של בנים נעשים דיינים אותם העומדים שם בשעת נתנה ועושין דין ולא מצי האי למימר איני רוצה לדון לפניכם אלא לפני ב"ד הגדול או לפני ב"ד חשוב שבעירי אלא על כרחו מקבל אותן בדיינין ולא מיירי במתנת שכיב מרע דהא לא הוו דבריו ככתובין וכמסורין אלא מדרבנן אלא מיירי כשנותן בקנין גמור במתנת בריא מעכשיו אם ימות וקרי לה נחלה לפי שהיא כעין נחלה שאינו קונה אלא לאחר מיתה ולר' יוחנן בן ברוקה אמי שפיר אפילו בלא קנין דאמר במתניתין (לקמן דף קל.) אם אמר על מי שלאוי ליורשו דבריו קיימין מן התורה וא"ת הא דאמר פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לד:) וכ"מ דמקיש ריבים לנגעים מה נגעים ביום אף ריבים ביום האי ביום הנחילו מאי עביד ליה מיבעי לכדתני רבה בר חנינא והשתא אי מיירי בדבר שצריך בו דין גמור הא שמעינן ליה מהיקשא דריבים לנגעים ואמאי איצטריך ביום הנחילו ולפירוש הרשב"ם אתי שפיר דאיצטריך לחלוקה בעלמא ולא הייתי מצריך ביום דומיא דחלוקת שותפות בעלמא ואומר ר"י דלפי' נמי איצטריך דס"ד כיון דמשונה משאר דינין שדנין בעל כרחו ה"א דדנין אפילו בלילה: אבל להיות דין ולצריך ג' וביום וילפינן נמי מיניהו לכל דיני ממונות להיות דנין תחלתן ביום כנחלות דכתיב בהו ביום הנחילו: **וכדרב יהודה.** אתא לאשמועינן רבה בר חנינא דצריך ג' לחלק נחלות כדין וביום: **ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין** כו'. נראה בעיני דדוקא נקט שנכנסו לבקר הלכך רצו יעידו רצו יהיו דיינים אבל אם נכנסו להעיד שזימנום שם והביאום לשמוע כדי להעיד הרי הם עדים ואין עד נעשה דיין דדמי לנכנסו בלילה דחשיב להו עדים לקמן (קיד.) הואיל ומתחלה לא היו ראוין לדין בלילה לאוד) תחלת דין הוא וכ"ש הכא דאם באו לשם עדות אין עד נעשה דיין וראיה לדבר בפ"ק דמכות (דף ו.) דקתניב להו רבי יוסי התם עדים לפסול את השאר אם ראו עמהן את המעשה והן פסולין לעדות ותשיב לה עדות שנמצא אחד מהן קרוב או פסול ומבטל עדות כולן ורבי פליג עליה ואמר מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש ואמרינן בגמ' [שם] דרבי נמי מודה דהוו להו עדים בראיה בעלמא אם באו לראות כדי להעיד דאמר רבא כי אמרינן להו למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו כלומר כשבאתם לראות את המעשה לאיזה דעת באתם לראות או להעיד אי אמרי לאסהודי אתינן נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה ואי אמרי למיחזי אתינן מה יעשו שני אחין כו' ואמר רב נחמן התם הלכה כרבי וקי"ל [כתובות יג.] הלכה כרב נחמן בדיני נמצינו למדין שהבא לראות מעשה כדי להעיד חשבינן ליה עד ואפילו לפסול כל חבריו לבטל עדותן אם הוא פסול וכל שכן היכא דזימנוהו לבוא לראות לוותא שכיב מרע כדי להעיד דשוב אינו עושה דין. והלתנן בראש השנה (דף כה:) ראוהו ג' והם בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד התם הוא שלא באו מתחלה כדי לראותו על מנת להעיד דא"כ שוב אין היחיד יכול להיות דיין דאין עד נעשה דיין אלא כשראוהו ממילא בלכתם בשוק או שהיו יושבין במקום אחד ומשם ראוהו וסייג מצאתי לדברי מתשובת רבינו שלמה זקני מ"כ שכתב הא כן (ה) ועוד מדרב יהודה שמעינן דאין צריך לומר אתם עדי בשכיב מרע דאמר רב יהודה ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין שנים כותבין ואין עושין דין כיון דליליא לא חזי לדינא עדים הוא דשוינהו ואין עד נעשה דיין והאי ביום היכי דמי אי דאמר להו הוו עדים מי מצי למימר רצו עושין דין הא בהדיא סהדי שוינהו אלא לאו דלא אמר להו הוו עלי עדים וקתני רצו כותבין: **רצו כותבין.** את העדות כמו ששומעין מפי החולה היאך מנחיל נכסיו: **רצו עושין דין.** דהא שלשה ניכנו ודנין ואומרים כך הדין שפלוני יטול חלק זה ופלוני חלק זה שדמיהן מכוונין בשוה וכותבין להם פסק דין שלא יוכלו עוד לערער זה על זה כלום ואע"ג דאין כאן אדם שמעיד בפניהם כלום הא פרכינן בר"ה [כה:] לא תהא שמיעה גדולה מראיה וכיון דהן רואין את החולה שמחלק נכסיו בפניהם הודאת בעל דין כמאה עדים דמי [ב"מ ג:] ולצורך מה יעידו עדים בפניהם. והני מילי דאם רצו עושין דין דמשמע שאפילו החולה אינו יכול לחזור בו כגון מתנת שכיב מרע במקנת ולאיכא קנין דמו לא מצי הדר ביה כדאמרן לקמן בפרק מי שמת (דף קנח:) אבל בלא קנין כיון דיכול לחזור אין עושין דין כדמוכח לקמן [קיד.] שאין להן לדיינין לעשות דין בדבר שאפשר להבטל ואם דנו אין דייניהן דין דעדיין לא קנו עד שימות האב שמא יחזור בו: **לא עושין דין.** אם לא כתבו אבל אם כתבו שוב אין עושין דין שהרי הכניסו עצמם בתורת עדות ואין עד נעשה דיין: **לא שנו.** הא דאמר (ה) רצו עושין דין אלא שנכנסו לבקר את החולה ביום דכיון דשמעו מפי החולה הרי הועד בפניהם ולא תהא שמיעה גדולה מראיה ויכולין היו לעשות דין באותה שעה דיום הוא וכיון דנתרצו להיות דיינין בדבר כששמעו את העדות מפי החולה יכולין לדון היום או למחר כבית דין ששמעו עדות ואחר כך הולכין לבתיהן ומשאין ומתנין בדבר ופוסקין את הדין כפי מה שעיניהם רואות אבל אם נכנסו לבקר את החולה בלילה שבאותה שעה לא היו ראוין להיות דיינין ועדות שהועד בפניהם מפי החולה בלילה לא בפני בית דין הוא דבההיא שעתא אינן יכולין להיות דיינין (ג) וההיא ראיה דידהו אינה כשמיעת ב"ד ששומעין עדות מפי עדים אלא הן עצמן עדים הם כמה ששומעין מפי החולה:

אפילו

למאי הלכתא [ו]אמר רב ששת [א]לקדם תני רב שמואל בר רב יצחק קמיה דרב הונא וירש [ב]מקיש ירושה שניה לירושה ראשונה מה ירושה ראשונה בן קודם לבת אף ירושה שניה בן קודם לבת [ג]תני רבה בר חנינא קמיה דרב נחמן [1]והיה ביום הנחילו את בניו ביום אתה מפיל נחלות ואי אתה מפיל נחלות בלילה א"ל אביי אלא מעתה דשכיב ביממא הוא דירתי ליה בניה מאן דשכיב בליליא לא ירתי ליה בניה [ד]דלמא דין נחלות קא אמרת דתניא [2]והיתה לבני ישראל לחוקת משפט אורעה כל הפרשה כולה להיות דין וכדרב יהודה [ה]דאמר רב יהודה [ו]שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין [ז]השנים כותבין ואין עושין דין ואמר רב חסדא [ח]לא שנו אלא ביום אבל

ואלו יורשות חלק אביהן וכן הלכה: **ביום הנחילו.** הוה מצי למכתב בהנחילו: **ביום אתה מפיל נחלות.** לקמיה מפרש לה: **א"ל אביי כו'.** סבור היה דהאי מפיל נחלות כלומר מת ביום מפילין הנחלות ליורשין שאם מת ביום יירשו בניו נכסיו: **דלמא דין נחלות קאמרת.** שאין דנין אותן אלא ביום כשאר דיני ממונות דכתיב בהו (ירמיה כא) בית דוד דינו לבקר משפט דהא כל שאר נחלות נמי מיקרו משפט כדתניא דכתיב בסוף פרשת נחלות והיתה לבני ישראל לחוקת משפט מדקרי להו משפט ש"מ כל שאר נחלות נמי ביום ואי משום דכתיב [שמות יח] ושפטו את העם בכל עת הא אוקמיה רבא בסנהדרין בפרק אחד דיני ממונות (דף לד:) לגמר דין אבל תחלת דין ביום דלהכי כתיב ביום הנחילו והיינו דתנן [שם לב.] דיני ממונות דנין ביום וגומרין אף בלילה: **דתניא כו'.** כלומר דהכי נמי אשכחן בברייתא אחריתי דמשוי להו לכל נחלות דין דסד"א מילוק נחלות הרי הוא כחלוקת שותפין בעלמא ולא חשיב דין קמ"ל ומיהו תרוייהו קראי לריכי ביום הנחילו ולאיצטריך לתחלת דין דביום וחוקת משפט אצטריך לרבויי כל שאר נחלות דליהוו דין דהאי ביום הנחילו לא אייתי אלא בבן היורש אביו לחוד: **אורעה.** לשון מאורע לשון ויקר מקרה (רות ב) כלומר נסתיימה להיות דין ולצריך ג' וביום וילפינן נמי מיניהו לכל דיני ממונות להיות דנין תחלתן ביום כנחלות דכתיב בהו ביום הנחילו: **וכדרב יהודה.** אתא לאשמועינן רבה בר חנינא דצריך ג' לחלק נחלות כדין וביום: **ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין** כו'. נראה בעיני דדוקא נקט שנכנסו לבקר הלכך רצו יעידו רצו יהיו דיינים אבל אם נכנסו להעיד שזימנום שם והביאום לשמוע כדי להעיד הרי הם עדים ואין עד נעשה דיין דדמי לנכנסו בלילה דחשיב להו עדים לקמן [קיד.] הואיל ומתחלה לא היו ראוין לדין בלילה לאוד) תחלת דין הוא וכ"ש הכא דאם באו לשם עדות אין עד נעשה דיין וראיה לדבר בפ"ק דמכות (דף ו.) דקתניב להו רבי יוסי התם עדים לפסול את השאר אם ראו עמהן את המעשה והן פסולין לעדות ותשיב לה עדות שנמצא אחד מהן קרוב או פסול ומבטל עדות כולן ורבי פליג עליה ואמר מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש ואמרינן בגמ' [שם] דרבי נמי מודה דהוו להו עדים בראיה בעלמא אם באו לראות כדי להעיד דאמר רבא כי אמרינן להו למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו כלומר כשבאתם לראות את המעשה לאיזה דעת באתם לראות או להעיד אי אמרי לאסהודי אתינן נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה ואי אמרי למיחזי אתינן מה יעשו שני אחין כו' ואמר רב נחמן התם הלכה כרבי וקי"ל [כתובות יג.] הלכה כרב נחמן בדיני נמצינו למדין שהבא לראות מעשה כדי להעיד חשבינן ליה עד ואפילו לפסול כל חבריו לבטל עדותן אם הוא פסול וכל שכן היכא דזימנוהו לבוא לראות לוותא שכיב מרע כדי להעיד דשוב אינו עושה דין. והלתנן בראש השנה (דף כה:) ראוהו ג' והם בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד התם הוא שלא באו מתחלה כדי לראותו על מנת להעיד דא"כ שוב אין היחיד יכול להיות דיין דאין עד נעשה דיין אלא כשראוהו ממילא בלכתם בשוק או שהיו יושבין במקום אחד ומשם ראוהו וסייג מצאתי לדברי מתשובת רבינו שלמה זקני מ"כ שכתב הא כן (ה) ועוד מדרב יהודה שמעינן דאין צריך לומר אתם עדי בשכיב מרע דאמר רב יהודה ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין שנים כותבין ואין עושין דין ופירש רב חסדא לא אמרן אלא ביום אבל בליליא כותבין ואין עושין דין כיון דליליא לא חזי לדינא עדים הוא דשוינהו ואין עד נעשה דיין והאי ביום היכי דמי אי דאמר להו הוו עדים מי מצי למימר רצו עושין דין הא בהדיא סהדי שוינהו אלא לאו דלא אמר להו הוו עלי עדים וקתני רצו כותבין: **רצו כותבין.** את העדות כמו ששומעין מפי החולה היאך מנחיל נכסיו: **רצו עושין דין.** דהא שלשה ניכנו ודנין ואומרים כך הדין שפלוני יטול חלק זה ופלוני חלק זה שדמיהן מכוונין בשוה וכותבין להם פסק דין שלא יוכלו עוד לערער זה על זה כלום ואע"ג דאין כאן אדם שמעיד בפניהם כלום הא פרכינן בר"ה [כה:] לא תהא שמיעה גדולה מראיה וכיון דהן רואין את החולה שמחלק נכסיו בפניהם הודאת בעל דין כמאה עדים דמי [ב"מ ג:] ולצורך מה יעידו עדים בפניהם. והני מילי דאם רצו עושין דין דמשמע שאפילו החולה אינו יכול לחזור בו כגון מתנת שכיב מרע במקנת ולאיכא קנין דמו לא מצי הדר ביה כדאמרן לקמן בפרק מי שמת (דף קנח:) אבל בלא קנין כיון דיכול לחזור אין עושין דין כדמוכח לקמן [קיד.] שאין להן לדיינין לעשות דין בדבר שאפשר להבטל ואם דנו אין דייניהן דין דעדיין לא קנו עד שימות האב שמא יחזור בו: **לא עושין דין.** אם לא כתבו אבל אם כתבו שוב אין עושין דין שהרי הכניסו עצמם בתורת עדות ואין עד נעשה דיין: **לא שנו.** הא דאמר (ה) רצו עושין דין אלא שנכנסו לבקר את החולה ביום דכיון דשמעו מפי החולה הרי הועד בפניהם ולא תהא שמיעה גדולה מראיה ויכולין היו לעשות דין באותה שעה דיום הוא וכיון דנתרצו להיות דיינין בדבר כששמעו את העדות מפי החולה יכולין לדון היום או למחר כבית דין ששמעו עדות ואחר כך הולכין לבתיהן ומשאין ומתנין בדבר ופוסקין את הדין כפי מה שעיניהם רואות אבל אם נכנסו לבקר את החולה בלילה שבאותה שעה לא היו ראוין להיות דיינין ועדות שהועד בפניהם מפי החולה בלילה לא בפני בית דין הוא דבההיא שעתא אינן יכולין להיות דיינין (ג) וההיא ראיה דידהו אינה כשמיעת ב"ד ששומעין עדות מפי עדים אלא הן עצמן עדים הם כמה ששומעין מפי החולה:

אפילו

עין משפט נר מצוה

יז א ב מיי' פ"ח מהלי' נחלות הלכה ו סמג עשין לו עוש"ע מ"מ סי' רנו סעיף ג ד:

יח ג ד ה ו מיי' פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה ה ו סמג שם עוש"ע מ"מ סי' רנג ס"ק:

רבינו גרשום

יורש את בנה חנא בני אחיות יורשין אחות אמן: קא בעי למאי הלכתא. קא תני ולא בנות אחיות וכי אם אין להם אחים אמאי לא ירית בנות: אמר רב ששת לקדם קתני. כלומר ודאי יורשות בנות אחיות היכא דלית לה אחי אבל אם אית להו אחי הם קודמין לירש ולא בנות וכי היכי דגבי אמן הבנים קודמין לבנות הכי נמי גבי אחיות: וירש אותה מקיש ירושה שניה. דכל המאוחר הוא לגבי חבירו שלמעלה ממנו: מקיש שניה. דהיינו ירושה של שאר קרובים לירושה ראשונה דבת דאם יש לו בן שהבן קודם לבת: דדלמא דיני נחלות. אי אתה דן בלילה: אורעה כמו מאורע. כל הפרשה כולה של נחלות להיות דין וכדרב יהודה כו' והאי קרא בסוף פרשת נחלות כתיב: שלשה שנכנסו לבקר את החולה ולא נכנסו לא על שם עדי צוואה ולא להיות דיינין כי אם לבקר: רצו כותבין. עדות צואת אותו ש"מ שחילק נכסיו ליורשיו: רצו עושין דין. שאם נתן למי שלא היה ראוי לירש או שהניח להן אביהן ירושה ולא רצה אחד מהן לחלוק עם אחיו או לא נתן לבכור פי שנים כדין תורה יכולין לעשות כדין וכופין אותו עד שיחלוק דהואיל דג' נינהו עושין דין דג' דנין [דיני] ממונות: ב' כותבין. ומקבלי עדות נינהו ואין רשאין לדין דאין בית דין פחות מג': לא שנו. דרצו כותבין רצו עושין דין: אלא באם שנכנסו לבקרו

מסורת הש"ס

1) [נקמן קטו.]. 2) סנהדרין לד:, 3) שם ע"ש, ד) כס"ל נוסף: זמן, ה) [ומאמר. רש"ל].

תורה אור השלם

1 וְהָיָה בַּיּוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו אֵת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאַהֲוּבָה עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר: דברים כא טז

2 וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: במדבר כז יא

הגהות הב"ח

(ה) רשב"ם ד"ה ג' שנכנסו וכו' שכתב הא כן מדרב יהודה ע"ל ותיכף ועוד ממתק: (ג) ד"ה לא שנו וכו' אין יכולין להיות דיינין דלא מצינו למימר לא תהא שמיעה גדולה מראיה וההיא דידהו אינה: (ג) תוס' ד"ה מקיש וכו' לבני אחי האב אף כאן אגב תורפיה:

מוסף רש"י

ואי אתה מפיל נחלות בלילה. מפרש לה ואמאי (סנהדרין לד:). **דלמא דין נחלות קאמרת.** דביום הוא נוחלת מת דין פסוק ואין צריך עוד לדיינין ובלילה לא היי דין פסוק ולצריך דיינין ואלו שמעני למימר לא תהא שמיעה גדולה מראיה דידהו (שם). **לחוקת משפט.** בפרשת נחלות דאיש כי ימות וגו' כתיב (שם). **אורעה.** נסתיימה, **להיות דין.** דמשמע הבלה נחלות דין קבוע הוא בשעת המיתה, הלכך כמו שאמר המת יאין הלכך צריך דיינין אלא כל אחד מיורשיו יחזקוהו שומעי הצוואה בשלו (שם). **רצו כותבין.** בלשון עדות והיורשים יבאו לב"ד וכ"ל יעשו כפי הצוואה (שם). **רצו עושין דין.** השומעין רשאין ושליטין להיות מחזיקין כל אחד בשלו, הכל כמו ששמעו (שם). **שנים כותבין ואין עושין דין.** דמתחילתו לא נראו להיות לדיינין (שם).

מסורת הש"ס

ג) ר"ה כו. גיטין ה: כתובות כא: ב"ק 5: סנהדרין לד:, ג) נ"ל ומ"כ, ג) [נ"ל דבפ"ב],

הגהות הב"ח

(ה) רשב"ם ד"ה אמריתה וכו' והקשיתי לו הס"ד ואחר כך מ"ה וה"ג אמריתה לשמעתא דרב כהנא ולרב יוסף מי ניחא כו':

מוסף רש"י

אבל בלילה. שאינו ראוי לדון כותבין ואין עושין דין אפילו למחר, שמתחילתן לא נראו לשם נשם דין (סנהדרין לד:).

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ה מהל' עדות הלכה ח סמג עשין קט טוש"ע מ"מ סי' ז סעיף ה: כ ב מיי' פ"ה מהלכות מגילה ו סמג עשין פג טוש"ע מ"מ סי' קסה סעיף ו:

רבינו גרשום

ביום אבל בלילה אפי' שלשה כותבין. משום עדות: ואין עושין דין. דאין דין נוהג בלילה כדגרסינן בסנהדרין דיני ממונות דנין ביום וגומרין אף בלילה אבל אין מתחילין בלילה דכתיב והיה ביום הנחילו את בניו הא כיצד יום לתחלת דין לילה לגמר דין: מאי טעמא. כשנכנסו בלילה אין עושין דין. משום דהוו עדים ואין עד נעשה דיין: אין ה"נ קאמינא דין נחלות: איתמר קנין. שקני משכיב מרע או מיד אחר אם רצה לחזור מאותו קנין עד אימתי יכול לחזור: רבה אמר כל זמן שיושבין. אע"פ שאין עוסקין באותו ענין: רב יוסף אמר כל זמן שעוסקין באותו ענין אע"פ שאין יושבין: ואי שלקא דעתך כל זמן שיושבין יכול לחזור אם כן אמאי אם רצו עושין דין מיד לאלתר כשצווה ומורידין כל אחד לירושתו וליחוש דלמא הדר ביה אותו שכיב מרע מצראתו עד שהן יושבין ו) ודברי שכיב מרע אין צריכין קנין וחשוב כקנין דכתובין וכמסורין דמי כל זמן שקנין חוזר יכול הוא נמי לחזור בו אלא הואיל דכל זמן דעסוקין באותו ענין לא הדר ביה תו לא מצי הדר ב"י הואיל דסלקי מההוא ענינא: אלא מאי אית לך למימר. לרב יוסף דמצי למיעבד דין משום דכבר סליק

ו) תוס' ל"ל ותף שדברי שכ"מ יכו' וכמתנין וכמסורין דמו מ"מ כל זמן שקנין חוזר וכו'.

אפילו הן שלשה כותבין ואין עושין דין. למחר אפילו לא כתבו אלא אם כן יבואו אחרים ויעידו בפניהם כדאמר בראש השנה [כה:] ראוהו שלשה והן בית דין יושבו מחבריהם אל היחיד אחד מהשלשה ויעידו השנים בפניהן ויאמרו השלשה מקודש ופרכינן התם ולוקמו בדוכתייהו וליקדשו ומוקמינן כשראוהו בלילה הלכך הן עצמן אינם יכולין לקדש למחר שהרי בלילה עדים היו ולא דיינין ולמחר אין עד הראוה בדבר נעשה דיין על פי עדות עצמו אלא אם כן יעיד אחר בפניו דהשתא אינו עושה הדין על פי עדות עצמו והלכך אחד מן השלשה שראו האחד כשמושיבין שנים אצלו להיות דיינין ושנים הראוין מעידין בפניהם יכול הוא להיות דיין אע"פ שראוהו בלילה עמהן שהרי ע"פ עדות אחרים שמעידין לפניו הוא דן את הדין ולא על פי ראיית עצמו דאין לנו לפסול דיינין בשביל שראו בדבר כל זמן שלא העידו אלא שהוא עצמו לא ידון את הדין על פי ראיית עצמו דאין עד נעשה דיין וכגון שראה בשעה דאינו יכול להיות דיין אבל אם ביום ראה דבהיא שעתא מצי לדון את הדין דלא תהא שמיעה גדולה מראייה מה לי אם ידון למחר. והכא נמי מהאי טעמא משום דהוו להו עדים בראיית הלילה דלא מצי למימר לא תהא שמיעה גדולה מראייה דהיא ראייה לא חשבינן לה כעדות שהועד בפניהן אלא היכא דראו בשעה שיכולין לעשות הדין אבל היכא דראו בשעה שאין יכולין להיות דיינין כגון בלילה ההיא ראייה ראיית עדים היא שראוין בדבר ולא ראיית דיינין היא והלכך ע"פ ראייתן דהיינו כאילו הם עדים אין יכולין הן עצמן להיות דיינים על פי ראיית עצמן דאין עד נעשה דיין. ומיהו ב"ד שהעידו לפניהם עדות בלילה עדות גמורה היא ויכולין לדון למחר ביום אבל ראייה דידהו שראוין בלילה לא משבינן כאילו הועד לפניהם בלילה דכיון דלא חזו בהיא שעתא לדינא ראייה דידהו אינה כשמיעה ממש שמעו מפי עדים בלילה אלא הן עצמן נעשו עדים ושוב לא יהו דיינין בעדות עצמן אע"כ יעידו אחרים בפניהם והכי הלכתא וכי הא סוגיא משכחן בב"ק בפ' המובל (דף 5:) גבי התוקע לחבירו: **ואין עד נעשה דיין.** המעיד על הדבר אין נעשה עוד דיין באותו דבר וגם אם ראה את הדבר ונעשה עד אין נעשה עליה עוד דיין בעדות עצמו אלא אם כן מעידין אחרים בפניו. ונראה בעיני דגזירת הכתוב היא דכתיב [דברים יט] ועמדו שני האנשים וגו' בעדים הכתוב מדבר (שבועות דף ל.) לפני ה' היינו לפני הדיינין משמועינן קרא דצריך להעיד שנים לפני הדיינין אבל העדים אינן חוזרין ושבין ודנין: ה"ג **קנין עד אימתי יכול לחזור.** וכ"כ בפירושי רבינו חננאל. ובין מתנת בריא ובין מתנת שכיב מרע במקנא דאית ביה קנין מיירי. וקבעי עד אימתי יכול לחזור בו מקנינו ולבטלו דהא לא גמר ומקני מיד אלא לדעת לקיים לו תנאים שיפרש אחרי כן או אם ילדה לחזור בו מיד שיוכל לחזור דקים להו לרבנן דאדעתא דהכי מקני אינש שיתן לבו אחרי כן וידע אם אפשר לו בקנין זה לעשותו קנין גמור: **כל זמן שיושבין.** דאדעתא דהכי מקני ליה ע"מ שאם לא יחזור בו באותו מעמד אבל אם יחזור בו יבטל: **באותו ענין.** של אותה מתנה: **שלשה שנכנסו בו.** במתנת שכיב מרע במקנא ובקנין מיירי דאינו יכול לחזור בו: **ליחוש דלמא הדר ביה.** ואמאי קאמר רבא עושין דין דמשמע באותו מעמד אע"פ שעדיין יושבין עושין דין גמור ואמאי הא כיון דיכול לחזור בו ויבטל הדין לא הוי דין: **אמריתה לשמעתא בו.** נתווכחתי בדבר לפניו והקשיתי לו: (ה) **ורב יוסף מי ניחא בו.** והכי גרסינן **אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא:**

מענינא

אבל בלילה אפילו שלשה כותבין ואין עושין דין. דההיא דאמיה כמו עדות ואין מקבלין עדות בלילה כדמוכח פרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כה: ושם) דקבלת עדות כתחלת דין והיום דראוי לקבלת עדות יכולין לדון על פי ראיית יום דלא תהא שמיעה גדולה מראייה ולא כמו שפירש הקונטרס דאמר קבלו עדות שהעידו לפניהם בלילה דינן למחר ע"פ אותו עדות ואין לריכין לחזור ולהעיד בפניהם ביום ומה שפירש הקונטרס דוקא שנכנסו לנקר אבל הזמינום להעיד שוב אין יכולין לדון אפילו יעידו אחרים דהוו להו עדים ואין עד נעשה דיין והכיא ראיה מפ"ק דמכות (דף ו.) דרבי יוסי סבר נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדות כולן בטלה ולרבי נמי כי אמרי לאסהודי אתינא עדותן בטלה ופסיק רב נחמן דהלכתא כוותיה דרבי וקיימא לן כרב נחמן בדיני וההיא דר"ה דמושבין מחבריהן אצל היחיד איירי שלא הלכו מתחלה ע"מ לראות דא"כ אין שוב היחיד יכול להיות דיין והכיא ראיה נמי מתשובת רש"י ז"ל שהיה מדקדק מכאן שאין לריך לומר אמת עדי דאי אמר להו ליהוי עלי שהדי אמאי רצו עושין דין הא בהדיא שאינהו שהדי ואע"פ שפ"ה שיכול להיות דיין בשראו בלילה כיון שיש עדים מעידים בפניו כשמתכוין להעיד גרע טפי ואין להקשות כי פריך בפ' ראוהו ב"ד (ר"ה דף כה:) מושבין מחבריהן לוקמו בדוכתייהו וליקדשו דלא תהא שמיעה גדולה מראייה אמאי לא משני כגון שנתכוונו להעיד דאין יכולים להיות דיינין דהא אי נתכוונו לא היה היחיד נעשה דיין ומיהו אין נראה פי' דטעם דאין עד נעשה דיין הוי אי משום דהויא עדות שאי אתה יכול להזימה דכיון שהן עצמן עדים ודיינין לא יקבלו הזמה על עצמן או משום דבעינן ועמדו שני האנשים אלו העדים לפני ה' אלו דיינין אבל העדים עצמן אין מחזרין ויושבין ודנין ומהני טעמי אין לפסול המתכוין להעיד אלא דוקא עד המעיד ומההיא דמכות שהבאת אין ראיה דהתם גזירת הכתוב הוא דמקיש ג' לשנים דאפילו הן מאה אם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ועוד קשה לר"י לפירושו דמדמה אין עד נעשה דיין לנמצא אחד מהן קרוב או פסול א"כ לרבי יוסי דאית ליה דברראייה בעלמא בלא כוונת עדות נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה כמו כן לא יעשה שוב דיין א"כ לית ליה שלא תהא שמיעה גדולה מראייה והשתא בר"ה פריך בפשיטות ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ומשמע דליכא מאן דפליג ועוד קשה דרב יהודה אדרב יהודה דרב יהודה פסיק במכות (דף ו.) כרבי יוסי דברראייה בעלמא נעשה עד ואין עד נעשה דיין[ב] ומ"מ היכי קאמר רב יהודה רצו עושין דין הלא נעשו עדים אע"פ שלא נתכוונו אלא ודאי אומר ר"י דאין לדמותו ועוד אומר ר"י דהתם נמי בכוונה לאודה שנתכוונו להעיד בשעת ראייה לא היתה עדותן בטלה אלא כשהעידו אח"כ בב"ד דאי לא תימא הכי אין לך גט כשר כשנותנין בפני קרובין או קדושין אם נתכוונו להעיד והא דקאמר ומה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש אע"פ שאין עדותן בטלה אלא כשמעידין בפני ב"ד מ"מ פעמים שאין האח זה יודע שכבר העיד אחיו ומעיד ומיהו מעיקרא הוה בעי למימר התם דברראייה בעלמא בלא העדאה נפסלין כשנמצא אחד מהם קרוב או פסול מדפריך הרוג יגיל נרבע יגיל הורג ורובע יגילו אבל לפי המסקנא דבעי למימר ומסיק רבא אמר קרא יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר דהיינו עדים שהדבר מתקיים על ידיהן אין נפסלין עד שיעידו בבית דין ויקיימו דבר: **ואין** עד נעשה דיין. היינו עד המעיד כדפרישית ודוקא בדאורייתא אבל בדרבנן נעשה דיין כדמוכח בפ"ק דגיטין (דף ה:) ובפ"ב דכתובות (דף כא: ושם) ורבי עקיבא דאמר בהחובל (ב"ק דף 5: ושם) כולן עדים הן ואפילו עד הראוה אין נעשה דיין דוקא בדיני נפשות כדמוכח בפ' ראוהו ב"ד (ר"ה כו.) דמפרש טעמא כיון דחזו דקטל תו לא מצו חזו ליה בזכותיה ואם תאמר ג)(בפרק קמא) דמכות (דף יב. ושם) מפרש טעמא אחרינא דקאמר ר' עקיבא מנין לסנהדרין שראו כו' שאין ממיתין אותו עד שיעמוד בב"ד שנאמר עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד בב"ד אחר וי"ל דההיא דרשא דמכות עיקר וההיא דר"ה (דף כו. ושם) לא קאמר אלא דמההיא טעם לא גמרינן אלא דינים מהתם דדוקא בדיני נפשות אין עד הראוה נעשה דיין משום והלילו העדה:

ניחוש דלמא הדר ביה. קשה לר"י דא"כ כל מתנת שכיב מרע בכולה או מצוה מחמת מיתה ניחוש דלמא הדר ביה וכי תימא הכי נמי וצריך עדים שלא חזר בו עד שמת דהא בסוף פ"ק דב"מ (דף יט:) אמר קמא ובתרא בתרא קני קמא לא קני משמע ואי ליכא בתרא קמא